

IPS Publications

Institute for Policy and Strategy

אסטרטגיית הטילים האיראנית

שאול שי

ספטמבר 2018

בעקבות כניסתן לתוקף של סנקציות אמריקאיות חדשות, איראן מצויה באחת מנקודות השפל שלה בעשור האחרון ונצבת בפני דילמות קשות כיצד להתמודד עם האתגרים העומדים בפניה. הכלכלה האיראנית מצויה באחד מהמשברים החמורים ביותר מאז כינונה של הרפובליקה האסלאמית, כאשר המטבע האיראני צולל, האינפלציה מרקיעה שחקים, שעורי האבטלה גבוהים וקיים מחסור באספקת המים והחשמל. המשבר הנוכחי נובע לא רק מהקשיים האובייקטיביים של חיי היום יום, אלא ביתר שאת ממשבר הציפיות שנוצר בציבור האיראני בעקבות הסכם הגרעין ב-2015 שאמור היה להביא לשיפור במצב הכלכלי ואכזב.

למרות המשבר הכלכלי והלחץ האמריקאי הגובר ואולי דווקא כמענה לאתגרים אלה, איראן עושה שימוש באחד הכלים האסטרטגיים שפיתחה במהלך השנים – מערך הטילים והרקטות. איראן חותרת להגמוניה אזורית ולהשגת נשק גרעיני שיעניק חסינות למשטר. שלושה גורמים מרכזיים פועלים לסיכול השאיפות האיראניות: ארה"ב, ישראל והקואליציה הערבית סונית בהובלת ערב הסעודית.

מערך הטילים והרקטות האיראני הנשלט ע"י משמרות המהפכה מאפשר לאיראן להציב איומים אסטרטגיים על אויביה של איראן במזרח התיכון וליצור מאזן הרתעה שנועד למנוע התקפה על איראן.

ניתן לסווג מערך זה לשתי קטגוריות עיקריות: מערך הטילים הבליסטיים האסטרטגי, המבוסס על טילים ארוכי טווח שיכולים לפגוע מאתרי שיגור באיראן במטרות אסטרטגיות בישראל, ערב הסעודית, ובבסיסי הצבא האמריקאי ברחבי המזרח התיכון. מערך זה מיועד בעתיד לשאת ראשי נפץ גרעיניים כאשר יתאפשר לאיראן לפתח אותם.

מערך הטילים והרקטות לטווח בינוני וקצר שאיראן סיפקה לארגוני חסות שלה ובהם: חיזבאללה, חמאס והג'האד האסלאמי הפלסטיני, המיליציות השיעיות בסוריה ועיראק והמורדים החות'ים בתימן. עיקר מערך זה נבנה על מנת לאפשר פגיעה בישראל ממספר חזיתות: לבנון, רצועת עזה, לאחרונה מעיראק ומסוריה בה מתנהלת מערכה בין ישראל לאיראן, כאשר ישראל פועלת למניעת ההתבססות האיראנית בזירה זו.

הפריסה הנוכחית של המערך הבליסטי מאפשרת לאיראן לפגוע באמצעות ארגוני החסות שלה לא רק בישראל אלא גם בערב הסעודית, שסופגת התקפות טילים יומיות מידי המורדים החות'ים, ובמדינות המפרץ. פריסת טילים איראניים בעיראק ובתימן מאפשרת תקיפה של מטרות בכל שטחה שלערב הסעודית ומדינות המפרץ ופגיעה בכוחות אמריקאים בסוריה, עיראק ומדינות המפרץ.

איראן לא מספקת רק את הרקטות והטילים ואת הכשרת הצוותים להפעלתם אלא מספקת לארגונים גם את הידע והטכנולוגיה ומנסה גם להקים מפעלים שייצרו אמצעים אלה עבור ארגוני החסות שלה בלבנון, סוריה ותימן.

הפעלת המערך הבליסטי מחוץ לגבולותיה של איראן ע"י ארגוני חסות מאפשר לאיראן, ליצור איום אסטרטגי על אויביה ובשעת הצורך גם להפעיל מערך זה נגדם, תוך הימנעות מנטילת אחריות וממחיר התגובה של המדינות שהותקפו ע"י ארגוני טרור הנתמכים ע"י איראן.

איראן מספקת לארגוני החסות שלה גם טילי חוף- ים באמצעותם הם יכולים ליצור איומים על נתיבי מים חיוניים דוגמת מצרי באב אל מנדב בים האדום. המורדים החות'ים ירו כבר מספר פעמים טילי חוף - ים לעבר כלי שיט צבאיים ואזרחיים בזירה זו. איראן סיפקה לחיזבאללה טילי חוף ים שאף פגעו בסטי"ל ישראלי במלחמת לבנון השנייה ומהווים איום על ביטחון השייט לישראל ואסדות הגז. ישראל סיכלה בעבר ניסיון איראני להעביר טילי חוף - ים גם לחמאס ברצועת עזה.

ישראל מצויה במוקד האיום של המערך הבליסטי האיראני ולפיכך נדרשת לגיבוש אסטרטגיה כוללת להתמודדות עם האתגרים שמציבה איראן בזירות השונות. ישראל צריכה לפעול בתיאום עם ארה"ב, הקואליציה הסעודית והמערכת הבינ"ל, בדרכים מדיניות, לצמצום פריסת המערך הבליסטי האיראני.

ישראל צריכה להמשיך במדיניותה הנחושה למנוע פריסת מערך טילים והקמת מפעלים לייצורם בסוריה, כפי שדווח לאחרונה כי ישראל תקפה עד כה כ - 200 מטרות איראניות בסוריה .

כיוון שחלק ניכר מהאיום הבליסטי יכוון למטרות אזרחיות, ישראל צריכה לפעול במהירות לשיפור מוכנות העורף הן באמצעות הרחבת מערכת ההגנה האקטיבית הרב שכבתית והן בתחום המיגון הפסיבי.

לצד האמצעים ההגנתיים ישראל צריכה לקיים יכולות לתקיפת האיומים הבליסטיים בכל המרחבים הרלבנטיים במזרח התיכון ולשמר את כוח ההרתעה שלה על מנת למנוע את השימוש במערך הבליסטי ע"י איראן וארגוני החסות שלה.